

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут культури та мистецтв

«Затверджую»

Голова приймальної комісії

Сумського державного

педагогічного університету

імені А.С. Макаренка

Юрій ЛЯННОЙ

2024 р.

**Програма вступного випробування до аспірантури
зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)**

Розглянута на засіданні
приймальної комісії

« 28 » березня 2024 року

Протокол № 5

Суми 2024

Програма вступного випробування до аспірантури
зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Програма розглянута на засіданні кафедри хореографії та музичного
мистецтва

Протокол № 13 від «12» березня 2024 р.

В.о. завідувача кафедри Ольга ЄРЕМЕНКО

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма орієнтована на підготовку до фахового вступного іспиту з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) для підготовки здобувачів наукового ступеня доктора філософії (третій освітньо-науковий) рівень.

Програма вступного випробування до аспірантури розроблена на основі сучасної методології, інноваційних досягнень у музично-педагогічній освіті, реалізації практичної підготовки науково-педагогічного та дослідницького напрямках.

До участі у вступному випробуванні допускаються особи, які завершили навчання та здобули диплом магістра.

Мета вступного випробування полягає у сприянні підготовки майбутніх докторів філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), здатних до розв'язання комплексних проблем науково-дослідницької, освітньої, інноваційної діяльності в галузі музичної освіти; реалізації власного наукового та інтелектуального потенціалу; критичного аналізу, оцінки і синтезу нових ідей; розширення та переоцінки існуючих знань і професійної практики в музичній освіті на основі аксіологічних, полікультурних, інноваційних підходів відповідно до регіональних, національних соціокультурних потреб. Під час випробування абітурієнти повинні:

знати:

- сутність музичної освіти та її основні категорії;
- найновіші концептуальні та методологічні положення в галузі музичної освіти;
- стратегічні орієнтири в галузі методики викладання дисциплін;
- функціональне призначення музичного мистецтва у соціокультурному просторі;
- провідні методи музичного навчання учнів різних вікових груп;
- значний обсяг наукової інформації з різних джерел з метою його обробки, аналізу, контекстуалізації та інтерпретації результатів наукових досліджень.

вміти:

- критично аналізувати та інтерпретувати методологічні знання в галузі мистецької педагогіки, креативно вирішувати наукові та фахові проблеми;
- застосовувати системний, синергетичний, акмеологічний, аксіологічний, консолідаційний та інші методологічні підходи до аналізу педагогічних процесів в мистецькій освіті;
- реалізовувати інтеграційні зв'язки між пізнавальною, оцінною та творчою діяльністю в навчальному процесі;
- застосовувати варіативні підходи до планування і проведення індивідуальних форм навчання з мистецьких дисциплін;
- узагальнювати результати практичних спостережень, розробляти та апробувати експериментальну методику;
- обґрунтовувати та формулювати перспективні орієнтири подальших досліджень у сфері мистецької освіти.

Загальна характеристика програми вступного випробування

Програма вступного випробування включає:

1. Перелік розділів і тем.
2. Список літератури для підготовки до іспиту.
3. Критерії оцінювання знань, умінь та навичок.

Форма проведення - усний іспит.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ФАХОВА ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН: ТЕОРІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ ПРОБЛЕМИ.

Соціальна значущість підготовки фахівців з мистецтва у контексті модернізації освіти. Сутність та зміст підготовки фахівців у галузі мистецької освіти: вітчизняний досвід. Основні напрями вивчення здобутків зарубіжної практики у підготовці фахівців.

Тема 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН.

Національна парадигма підготовки фахівців з мистецтва. Гуманістична основа художнього навчання. Аксиологічні підходи до навчання. Екзистенційно-емоційний напрям мистецького навчання. Акмеологічна спрямованість навчального процесу. Консолідаційний підхід: сутність і реалізація в процесі мистецької підготовки.

Тема 3. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.

Принципи навчання. Методи навчання. Оптимальні способи перевірки навчальної діяльності вихованців.

Тема 4. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЗАВДАННЯ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.

Музичне виховання як складова частина художнього і естетичного виховання учнів, формування їх особистості. Зв'язок музичного виховання з іншими дисциплінами.

Тема 5. СПЕЦИФІКА ВИКЛАДАННЯ МУЗИКИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ.

Урок музики як урок мистецтва. Вплив музики на психічний стан учнів, роль почуттів та переживань. Специфіка використання основних дидактичних принципів та методів на уроках і в позакласній музичній виховній роботі. Багатоваріантність навчальних програм музики на сучасному етапі, їх характеристика.

Тема 6. ОГЛЯД ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ШКОЛІ.

Основні тенденції розвитку музичної освіти і виховання з часів Київської Русі. Народні музичні традиції, їх вплив на формування особистості. Роль церкви у розвитку музичної освіти і виховання. Музика в братських школах. Музична освіта і виховання в період XVIII-XIX ст., поява музичних шкіл і класів. Розвиток музичної освіти і виховання в дореволюційній і радянській школі. Пошуки і вдосконалення навчальних програм з музики, спрямованих на масове музичне виховання дітей в загальноосвітній школі.

Тема 7. СТРУКТУРА МУЗИКАЛЬНОСТІ І ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ.

Музикальність і її основні компоненти. Музично-сенсорні здібності. Здібності до різних видів музичної діяльності (здібності цілісного і диференційованого сприймання, виконавські здібності, творчі здібності).

Тема 8. МУЗИЧНЕ СПРИЙМАННЯ І ЙОГО РОЗВИТОК В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ.

Суть музичного сприймання. Емоційний відгук при сприйманні музики і його зв'язок з моральними переживаннями, душевним станом людини. Особливості музичного сприймання (емоційність, осмисленість, цілісність, образність, асоціативність, вибірковість, константність, здатність до співтворчості). Стадії музичного сприймання і етапи його розвитку, вікові та індивідуальні особливості в цьому процесі.

Педагогічне керівництво розвитком музичного сприймання учнів. Шляхи і засоби педагогічного впливу на розвиток музичного сприймання.

Тема 9. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ СЛУХАННЯ МУЗИКИ В ШКОЛІ.

Слухання музики як вид музичної діяльності. Основні етапи ознайомлення з музичним твором в процесі слухання музики як етапу уроку. Роль художньо-педагогічного аналізу музичного твору. Методи активізації сприймання музики. Важливість використання міжпредметних зв'язків для сприймання художнього образу.

Тема 10. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ХОРОВОГО СПІВУ В ШКОЛІ.

Хоровий спів як вид виконавського мистецтва і його значення в масовому музичному вихованні дітей. Всезагальна доступність співу, цінність хорового репертуару як засобу морального і естетичного виховання. Принципи підбору пісенного репертуару. Основні вокально-хорові навички і методика їх формування у школярів різного віку, з врахуванням індивідуальних особливостей дітей. Причини фальшивого співу і методика роботи з неточно інтонуючими учнями. Розучування пісні як творчий процес, де реалізуються принципи єдності емоційного і свідомого, художнього і технічного.

Тема 11. МУЗИЧНО-РИТМІЧНІ РУХИ І МЕТОДИКА ЇХ ОСВОЄННЯ УЧНЯМИ.

Музика і рух. Теоретичні основи музично-ритмічного виховання. Б.Теплов про важливість розвитку музично-ритмічного чуття на перших етапах музичного навчання дітей. Єміль Жак-Далькроз - основоположник системи ритмічного виховання, його вклад у методику музичного виховання. Вальдорфська педагогіка про важливість музично-ритмічного виховання дітей. Необхідність використовувати рухи на уроці у зв'язку з психофізіологічними особливостями дітей 6-9 років. Основні методи і прийоми розвитку чуття ритму і навичок виконання музично-ритмічних рухів. Відображення в рухах музичних образів у їх розвитку. Використання різних рухів з галузі фізкультури, гри-драматизації, танцю при проведенні слухання музики чи розучування пісні.

Тема 12. ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ УЧНІВ І ЇЇ РОЗВИТОК У МУЗИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.

Дитяча художня творчість як складова частина художнього виховання. Музична творчість і педагогічне керівництво нею. Характеристика дитячої музичної творчості в різних видах музичної діяльності. Методи активізації музично-рольової, танцювальної творчості дітей, розвиток їх фантазії в процесі інсценізації пісень.

Тема 13. ГРА НА ЕЛЕМЕНТАРНИХ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ І МЕТОДИКА ПЕДАГОГІЧНОГО КЕРІВНИЦТВА ЦІЄЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.

Гра на елементарних музичних інструментах як вид виконавської діяльності, який сприяє розвитку музичних здібностей учнів і формуванню у них музичного інтересу.

Тема 14. УРОК МУЗИКИ - ОСНОВНА ФОРМА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ.

Важливість уроків музики як основного джерела впливу на всіх дітей у напрямі їх музичного виховання, формування їх музичної культури. Сучасні програмові вимоги до уроку музики в школі. Типи уроків музики (комбінований, урок-бесіда, урок-концерт). Структура стандартного уроку музики комбінованого типу (організаційна частина; розспівування з освоєнням музичної грамоти; розучування пісні; музично-ритмічні рухи; слухання музики; закріплення, опитування; підсумок уроку і домашнє завдання). Принцип тематизму і проблема цілісного підходу до уроку музики, ефективного поєднання різних видів музичної діяльності.

Тема 15. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ МУЗИКИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.

Вікові особливості і музичний розвиток дітей молодшого шкільного віку. Специфіка уроків музики у першому класі, обумовлена особливостями музичного розвитку дітей 6-річного віку. Необхідність наступності музичного виховання в дитячому садку і школі. Ігрова діяльність як основа музично-виховної роботи з шестилітками. Програмові вимоги і зміст музичного виховання учнів початкових класів. Побудова і методика проведення уроків музики різного типу у початкових класах.

Тема 16. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ МУЗИКИ В СЕРЕДНІХ КЛАСАХ.

Вікові особливості і музичний розвиток учнів-підлітків. Методика проведення вокально-хорової роботи з врахуванням індивідуальних особливостей проходження мутації. Шляхи створення проблемних ситуацій, активізації

самостійної музично-пізнавальної діяльності підлітків. Використання міжпредметних зв'язків для підвищення ефективності уроків музики. Педагогічне керівництво самостійною музичною діяльністю учнів. Організація підготовки учнями рефератів на музичні теми.

Тема 17. ПОЗАКЛАСНА МУЗИЧНО-ВИХОВНА РОБОТА В ШКОЛІ.

Позакласна музична робота як продовження роботи, яка проводиться на уроках. Загальна спрямованість виховних і навчальних завдань, основних принципів і методів. Використання можливостей поглибленого розвитку творчих здібностей учнів і формування їх музичних інтересів в умовах позакласної роботи.

Тема 18. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ І ВДОСКОНАЛЕННЯ ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ.

Основні напрями творчих пошуків вчителя музики з проблем методики музичного виховання учнів. Зміст самоосвіти і дослідницької роботи вчителя музики в умовах загальноосвітньої школи. Характеристика суті педагогічних досліджень, їх особливості. Вивчення передового педагогічного досвіду в нашій країні і в зарубіжних країнах. Апробація цікавих передових музично-педагогічних ідей у своїй музично-виховній роботі.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії
90-100	A	відмінно	Абітурієнт володіє знаннями методологічних положень в галузі методики викладання мистецтва. Абітурієнт має глибокі свідомі знання тематичного музично-теоретичного матеріалу. Здатен їх систематизувати, узагальнювати, вільно володіє навичками аналізу широкого спектру музичних явищ.
82-89	B	добре	Абітурієнт критично аналізує та інтерпретує методологічні знання в галузі мистецької педагогіки. Абітурієнт володіє тематичним матеріалом у повному обсязі. Вміє використовувати набуті знання і здібності у практичних завданнях. Демонструє повноту знань зі спеціальної музичної термінології, розуміє та усвідомлює її.
74-81	C		Абітурієнт володіє значним обсягом наукової інформації. Абітурієнт володіє міцними музично-теоретичними знаннями, однак не завжди обґрунтовано може довести свою думку щодо музичних явищ, допускає термінологічні неточності, які може самостійно виправити.
64-73	D	задовільно	Абітурієнт виявляє глибоке засвоєння тематичного матеріалу, але допускає несуттєві неточності у використанні спеціальної музичної термінології, які не завжди може самостійно виправити.
60-63	E		Абітурієнт володіє основними знаннями з питань музичної педагогіки, припускає неточності у використанні музичних знань, що вимагає зауважень чи коригувань з боку комісії.
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Рівень володіння абітурієнтом музично-теоретичних знань вище початковий, однак допускають суттєві помилки під час відповіді.
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним складанням	Абітурієнт володіє незначною частиною тематичного матеріалу з питань музичної педагогіки, демонструє недостатню сформованість практичних навичок під час музичних завдань.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія. К.: Либідь, 1998. 558 с.
2. Антонюк В. Г. Традиції вокальної школи. Микола Кондратюк: наукове дослідження. К.: Українська ідея, 1998. 148 с.
3. Афанасьєв Ю. Л., Джура О. Ф. Професійна підготовка музиканта: уроки Болеслава Яворського. К.: ДАКККіМ, 2009. 128 с.
4. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: наук.-метод. посіб. К.: ІЗІМН, 1998. 204 с.
5. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: підр. для студ. екон. спец, вузів. К.: Вища школа, 1997. 271 с.
6. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. К.: Вересень, 1996. 129 с.
7. Букач М. М. Формування педагогічної культури вчителя музики засобами спеціальних практик. Логос, 1999. 196 с.
8. Горбатенко І. Ю., Івашина П. О. Основи наукових досліджень: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Вища школа, 2001. 92 с.
9. Горбенко С. С. Дитяче хорове виховання в Україні. К.: ІЗМН, 1999. 270 с.
- Ю.Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 243 с.
- П.Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі: методичний посібник. Тернопіль, 2003. 230 с.
12. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. 353 с.
13. Єременко О. В. Основи магістерської підготовки (теорія і практика реалізації в системі музично-педагогічної освіти): навчальний посібник. Суми: СумДПУ, 2011. 292 с.
14. Єременко О. В. Підготовка магістрів музичного мистецтва : теорія і методика навчання: монографія. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 434 с.
15. Загвязинський В. І. Педагогічна творчість учителя. *Педагогічна творчість і майстерність: хрестоматія* / укл. Н. В. Гузій. К.: ІЗМН, 2000. 168 с.
16. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії: навчальний посібник. К., 1997. 302 с.
17. Ковалів В. Методика музичного виховання на релятивній основі. К., 1973.

149 с.

18. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: монографія. К.: Вид-тво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. 380 с.
19. Костюк О. Г. Сприймання музики і художня культура слухача. К.: Наукова думка, 1965. 117 с.
20. Критерії оцінювання навчальних досягнень у системі загальної середньої освіти. 12-бальна система. К., 2000.
21. Курковський Г. В. Питання фортепіанного виконавства. К.: Муз. Україна, 1983. 139 с.
22. Лавріненко О. А. Історія педагогічної майстерності: навч. пос. для студ. пед. ВНЗ, аспірантів, вчителів. К.: Богданова А. М., 2009. 328 с.
23. Леонтович М. Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України. (З педагогічної спадщини композитора). К.: Муз. Україна, 1089. 134 с.
24. Лещенко М. П. Зарубіжні технології підготовки вчителя до естетичного виховання. К., 1995. 192 с.
25. Лисенко М. Молодощі. К.: Муз. Україна, 1990.
26. Лобова О. Тематичне планування уроків музичного мистецтва у 2 класі. *Початкова школа*. 2013. № 7. С. 35-38.
27. Лобова О. В. Музичне мистецтво: підручник для 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Школяр, 2013. 159 с.
28. Лобова О. Національне та інтеркультурне виховання молодших школярів на уроках музичного мистецтва. *Початкова школа*. 2013. № 4. С. 11-14.
29. Ляшенко І. Ф. Національне та інтернаціональне в музиці. К.: Наукова думка, 1991. 267 с.
30. Масол Л. М. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. *Шкільний світ*. 2002. № 9.
31. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів. Харків, 2006. 255 с.
32. Масол Л. М. Школа культури виховує людину, яка містить і прагне творити. *Початкова школа*. 2001. № 4. С. 42-44.
33. Ніколаї Г. Ю. Музично-педагогічна освіта в Польщі: історія та сучасність: монографія. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. 396 с.

34. Одерій Л. П. Оцінка в міжнародній системі освіти: методологія та інструментарій. К.: КДЕУ, 1995. 196 с.
35. Орієнтовне календарне планування змісту уроків за програмою інтегрованого курсу «Мистецтво». В Масол Л. М., Гайдамака О. В., Белкіна Є. В., Калініченко О. В., Руденко І. В. *Методика навчання мистецтва у початковій школі*-, посібник для вчителів. Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. С. 131-196.
36. Падалка Г. Учитель, музика, діти. К.: Муз. Україна, 1982. 285 с.
37. Печенюк М. А., Леонтієв П. П. Буквар сопілкаря: навч.-метод. посіб. Вид. 2-ге випр. і допов. Хмельницький: Поділля, 2004. 135 с.
38. Печенюк М. А., Леонтієв П. П. Дзвінки голоси: музична хрестоматія: пісенний матеріал: навч.-метод. посіб. 5 кл. Тернопіль: Астон, 2000. 100 с.
39. Печенюк М. А., Леонтієв П. П. Дзвінки голоси: музична хрестоматія: пісенний матеріал: навч.-метод. посіб. 7 кл. Тернопіль: Астон, 2001. 106 с.
40. Печенюк М. А., Леонтієв П. П. Дзвінки голоси: музична хрестоматія: пісенний матеріал: навч.-метод. посіб. 8 кл. Тернопіль: Астон, 2003. 164 с.
41. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах: навчальний посібник. К.: Либідь, 2001. С. 65-84.
42. Програми та поурочні методичні розробки для загальноосвітніх шкіл. Музика: 1-4 класи / укл. О. Я. Ростовський, Р. О. Марченко, Л. О. Хлебнікова, З. Т. Бервецький. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2000. 112 с.
43. Програми та поурочні методичні розробки для загальноосвітніх шкіл. Музика: 5-8 класи / укл. О. Я. Ростовський, Р. О. Марченко, Л. О. Хлебнікова, З. Т. Бервецький. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2000. 94 с.
44. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі. Тернопіль: Навч. книга, 2001. 271 с.
45. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початкових класах. К., 1997. 202 с.
Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання: навчально-методичний посібник. К.: ІЗМН, 1997. 248 с.
46. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти. К.: ІЗМН, 1998. 280 с.

47. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник. / Пометун О., Пироженко Л. К.: В.С.К., 2004. 192 с.
48. Формування образного мислення: науково-методичне видання / за ред. Л. Масол, В. Рагозіної, М. Скирди. Нью-Йорк; К., 2001. 78 с.
49. Хлебнікова Л. О. Виховання музикою. Навчання і виховання шестирічних першокласників: зб. ст. / Упор. К. Прищепа. К., 1990. С. 155-168.
50. Юцевич Ю. А. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу. К, 1998. 159 с.